

GESLAAGD IN HET VAK

RESULTATEN 2014-2015
FACTSHEETS GESLAAGD IN HET VAK 2.0
DECEMBER 2015

Resultaten van de Actieagenda 2014-2015

Onder het motto 'Geslaagd in het vak' ondertekenden in mei 2015 maar liefst 42 partners de Actieagenda *Geslaagd in het vak 2.0, onderwijs en arbeidsmarkt verbinden in Haaglanden 2014-2017*. De agenda zet onderwijs, ondernemers en overheden aan om het onderwijs beter te laten aansluiten op de arbeidsmarkt. En dat is op heel veel actiepunten geslaagd.

Deze uitgave geeft u een beknopt overzicht van de mooie resultaten en de voortgang van de speerpunten in de Actieagenda. Van onderzoeken die aan de basis liggen van vervolgcacties tot herziene lesprogramma's en nieuwe opleidingen, afgestemd op de arbeidsmarkt in de regio Haaglanden.

De partners in dit overzicht hebben de activiteiten over het algemeen zelf bekostigd. Soms kregen ze een financiële bijdrage van één van de gemeenten. Een aantal samenwerkingsprojecten wist gelden te verwerven van derden als het Platform Bètatechniek, het Regionaal Investeringsfonds mbo of het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Om de resultaten te meten heeft gemeente Den Haag, op basis van een gedegen onderzoeksprogramma, een monitor 2015 voor *Geslaagd in het vak 2.0* gemaakt. Vertegenwoordigers van verschillende partners van de Actieagenda verleenden hun medewerking aan de totstandkoming van de monitor.

Alle aangesloten partners zijn actief bij verschillende acties, al dan niet via netwerken zoals Spirit4You, het samenwerkingsverband van vmbo en mbo in Haaglanden, de samenwerkingsverbanden Onderwijs en Bedrijven in Delft, Westland, Oostland en het Breed Stage-overleg in Den Haag.

Dankzij de online community met 342 leden is het steeds beter mogelijk om verbindingen te leggen. Wilt u ook meedoen? Ga dan naar de website www.geslaagdinhetvak.nl. U kunt zelf nieuwsberichten en evenementen plaatsen en ontvangt regelmatig een nieuwsflits.

Inhoudsopgave

Speerpunt 1	Leren en werken in de techniek aantrekkelijker maken	8
Actie 1	Aansprekende doorlopende leerroutes vmbo-mbo 2/3 opzetten	10
Actie 2	Samenwerking met infrastructuur bedrijfsleven intensiveren	10
Actie 3	Docenten en directies van scholen en bedrijven professionaliseren	11
Actie 4	Technologische routes in mbo ontwikkelen	11
Actie 5	Techniek en wetenschap ontsluiten in een buitenschools aanbod via het Techniekmagazijn Haaglanden (naam is gewijzigd in Techfinder)	12
Actie 6	Regionaal plan voor spreiding en situering van technisch vmbo, avo-scholen met een technisch accent en wetenschap en techniek in het voortgezet onderwijs opstellen	12
Actie 7	Aandacht voor wetenschap en techniek in de onderbouw van mavo-havo-vwo	12
Actie 8	Instream van personeel in de techniek stimuleren	13
Speerpunt 2	Leren en werken in de zorg aantrekkelijker maken	14
Actie 1	Het zorgonderwijs verbeteren	15
Actie 2	Behoud en mobiliteit van personeel in de zorg stimuleren	16
Speerpunt 3	Personeelstekorten in het onderwijs aanpakken	19
Actie 1	Lerarenbeurs voor het terugdringen van onbevoegd gegeven lessen	20
Actie 2	Tweedegraads PLUS voor de professionalisering van leraren	20
Actie 3	Lerarenregister voor het vastleggen van deskundigheidsbevordering	20
Actie 4	LeerKRACHT voor professionele ontwikkeling van leraren	21
Actie 5	Virtuele tweedegraads lerarenopleiding/Blended leren	21
Actie 6	Professionalisering van docenten in het kader van de invoering van Passend Onderwijs	22

Speerpunt 4	Kansrijke clusters Vrede & Recht en Veiligheid versterken via onderwijs	23
	<i>Vrede en Recht</i>	
Actie 1	Access to talent: matching van vraag en aanbod internationale werkgevers en onder andere onderwijs	24
	<i>Veiligheid</i>	
Actie 2	Doorontwikkeling veiligheidsonderwijs en	25
Speerpunt 5	Ondernemerschap stimuleren via het onderwijs	28
Actie 1	Ondernemerschap en ondernemendheid borgen in het onderwijs	29
Actie 2	(Virtueel) informatiepunt opzetten en ondernemerschapsevent organiseren	30
Actie 3	Netwerk van docenten en ondernemers vormen	30
Speerpunt 6	Jongeren helpen met een goede loopbaanstart	32
Actie 1	Vmbo- en mbo-leerlingen loopbaanoriëntatie bieden	33
Actie 2	8- tot 12-jarigen laten kennismaken met de wereld van het werk	41
Actie 3	Havo- en vwo-leerlingen loopbaanoriëntatie bieden	41
Actie 4	Inspelen op knelpunten bij reguliere stages en leerbanen	42
Actie 5	Ondersteunende activiteiten bieden aan bedrijven die leerbedrijf willen worden	42
Actie 6	Stageplaatsen en leerbanen verwerven voor jongeren die extra begeleiding nodig hebben	42
Actie 7	Startersbeurzen en leerwerkcheques beschikbaar stellen in Den Haag	43
Actie 8	Leerwerkcheques beschikbaar stellen in Zuid-Holland Centraal	43
Actie 9	Verkenning naar traineeprogramma in de Greenport	43
Actie 10	Verhogen aantal deelnemers The Hague Mobile Academy	44
Actie 11	Jongeren werkervaring laten opdoen in de ICT (1)	44
Actie 12	Jongeren werkervaring laten opdoen in de ICT (2)	44

Speerpunt 7	Greenport Horti Campus: leren en werken in de Greenport	46
Actie 1	Sterke agenda's in Westland, Oostland (Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp) en Barendrecht voor een sterke Greenport Horti Campus	47
Actie 2	Aanpak mbo-hbo door nauwe samenwerking van Inholland, Lentiz en Edudelta met landelijke instanties	48
Actie 3	Opzetten stageloket voor bedrijven en mbo-hbo-instellingen	49
Actie 4	Verbetering imago Greenport bij jongeren van 4-18 jaar	49
Speerpunt 8	Leren en werken in de ICT aantrekkelijker maken	50
Actie 1	Ontwikkelen van aansprekende opleidingen met de telecomsector	50
Actie 2	en Verbetering aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in de ICT-sector	50
9. Communicatie		52
Actie 1	De online community www.geslaagdinhetafak.nl actief inzetten	53
Actie 2	Kenniscafés organiseren	53
Actie 3	Werkconferentie Geslaagd in het vak in 2015	53
10. Monitoring		54
Actie 1	Uitvoeren monitor <i>Geslaagd in het vak 2.0</i>	54
Actie 2	Monitoring arbeidsmarkt in 2040	54

Speerpunt 1

Leren en werken in de techniek aantrekkelijker maken

De uitdaging

In de regio Haaglanden is de ontwikkeling van de werkgelegenheid de laatste tien jaar achtergebleven bij de nationale trend. Vooral in de techniek. De Techniekagenda Haaglanden moet dit tij keren. Regio Haaglanden kent een hoogwaardige kennisinfrastructuur die nieuwe innovatieve bedrijvigheid aantrekt. Dat leidt tot kansen op werk aan zowel de innovatiekant (start ups) als aan de productiekant.

Het is gelukt om meer jongeren te interesseren in techniek. In 2013, een schooljaar waarin het aantal techniekleerlingen met 150 was gedaald, werd besloten het aantal met 300 leerlingen zou moeten stijgen. Dat gebeurde het jaar daarna. In het schooljaar 2014-2015 kozen 150 leerlingen voor technisch onderwijs en in 205-2016 kwamen daar nog eens 150 leerlingen bij. Hiermee is het resultaat, weliswaar een jaar later dan gepland, gehaald. De stijging was vooral in de gemeenten Westland en Delft te zien.

► **ACTIE 1**

Aansprekende doorlopende leerroutes vmbo-mbo 2/3 opzetten

Maar liefst zeventig leerlingen van vier Haagse technische vmbo-scholen hebben in het schooljaar 2014-2015 op woensdagmiddag lessen gevolgd bij het mbo op ROC Mondriaan. Hierdoor konden zij werken in technische werkplaatsen die hun eigen scholen niet hebben en maakten zij kennis met het mbo waardoor zij vervolgens een betere studiekeuze konden maken. In navolging van deze middagen ontwikkelden vmbo- en mbo-docenten een landelijk keuzedeel De Comfortwoning. Veertig basis- en kaderleerlingen volgden de module. Op verzoek van de vmbo-scholen volgen twintig leerlingen van het vmbo een programma op maat.

► **ACTIE 2**

Samenwerking met infrastructuur bedrijfsleven intensiveren

Dankzij De Comfortwoning wisten de docenten van de vmbo-scholen techniek het afgelopen jaar hun relatie met het bedrijfsleven te versterken. Ze trokken veel op met de bedrijven zoals Autoschade Herstel Hielkema, Dijkxhoorn Bouw, Wauben Productie BV en Kalisvaart Technisch Beheer BV. De Technische Unie levert materialen en Verkaart BV heeft voor een container gezorgd.

LPI Haaglanden is een lokaal platform waarin werkgevers uit de technische Installatiebranche en metaal vier keer per jaar overleggen met het vakonderwijs en betrokkenen. Het LPI zet zich in voor meer instroom en de kwaliteit van het onderwijs en ondersteunt regionale activiteiten om de instroom in het beroepsonderwijs te vergroten en de kwaliteit van het (beroeps)onderwijs te verbeteren. Een keer per jaar organiseert LPI een bijeenkomst voor alle praktijkleermeesters in Haaglanden en Rijnlanden. Hieraan deden in 2015 450 praktijkleermeesters mee.

► ACTIE 3

Docenten en directies van scholen en bedrijven professionaliseren

De vakdocenten van de vmbo-scholen techniek hebben verschillende workshops gekregen om hun deskundigheid te vergroten. Zo volgden zij onder meer het Bouw Informatie Model, 3D-tekenen en technokaarten lezen/maken. Verdere professionalisering zit verder in het vervullen van de zes vacatures. Studenten van de Educatieve Minor Beroepsonderwijs van De Haagse Hogeschool gaan aan de slag als docenten techniek voor het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs.

► ACTIE 4

Technologische routes in mbo ontwikkelen

Aan ROC Mondriaan zijn in 2013-2014 drie nieuwe opleidingen waar veel belangstelling voor is. Zo heeft Mechatronica nu tachtig studenten. en zijn er voor het schooljaar 2016-2017 al 54 aanmeldingen. Greentec telt nu 32 studenten en heeft voor het schooljaar 2016-2017 zestien aanmeldingen. Commercieel Technicus heeft nu 26 studenten en 15 aanmeldingen voor volgend jaar.

Het High Tech Centre Delft ging in september 2015 open. ROC Mondriaan, meer dan tien bedrijven, onderwijsinstellingen en gemeente Delft investeren de komende vier jaar ruim 1,4 miljoen in dit opleidingscentrum met state of the art apparatuur. Voor de inrichting ervan is bij het Investeringsfonds mbo een subsidie aangevraagd.

Omdat innovaties elkaar snel opvolgen en de roep om nieuwe technische vakmensen groot is, is ROC ID College en bedrijfspartners daarom een project begonnen voor mbo-studenten Elektrotechniek niveau 4 in smart toepassingen in woon- en zorgomgeving.

► **ACTIE 5**

Techniek en wetenschap ontsluiten in een buitenschools aanbod via het Techniekmagazijn Haaglanden (naam is gewijzigd in Techfinder)

Het is belangrijk dat jongeren in het basisonderwijs al in aanraking komen met techniek. In 2020, zo is in landelijk beleid afgesproken, moeten alle basisscholen het domein Wetenschap en Techniek in hun curriculum hebben opgenomen.

De website Techfinder.nl, dat inzicht biedt in het regionale aanbod van activiteiten en materialen voor techniekonderwijs, is in samenwerking met Brainport Eindhoven in 2014 gelanceerd. Scholen kunnen gebruik maken van de ruim 782 educatieve activiteiten over twintig technische thema's van achttien aanbieders die op de site staan. Het afgelopen jaar is het aanbod van de site uitgebreid naar het primaire onderwijs; voor Haaglanden zijn dat nu zo'n 423 activiteiten. Dat aantal zal nog verder groeien.

► **ACTIE 6**

Regionaal plan voor spreiding en situering van technisch vmbo, avo-scholen met een technisch accent en wetenschap en techniek in het voortgezet onderwijs opstellen

In ontwikkeling

► **ACTIE 7**

Aandacht voor wetenschap en techniek in de onderbouw van mavo-havo-vwo

In ontwikkeling

▶ ACTIE 8

Instream van personeel in de techniek stimuleren

Wij spelen in op de forse toename van banen in de techniek. Dat doen we door vanaf 2014 binnen de sector Bouw & Techniek werkgelegenheidsprojecten voor jongeren op te zetten. Dat resulteerde in de volgende projecten en deelnemers:

- 37 jongeren kregen bij **Leerbaan binnen de bouwsector** van Stichting Haagbouw een BBL-leerwerkplek (werken en leren tegelijk) als timmerman, tegelzetter en metselaar op mbo niveau 2 of 3
- Jongeren kregen na een proefperiode en intensieve begeleiding een jaarcontract als **assistent-monteur installatietechniek** bij Installatietechniek Haaglanden. Tien van deze jongeren volgen een reguliere BBL-opleiding
- Leerlingen van ROC Mondriaan en tien werkzoekende jongeren deden dankzij project **Pimp your portiek** (samenwerking met gemeente Den Haag, ROC Mondriaan en woningbouwcorporaties) werkervaring op. Zij leerden vakvaardigheden door onder andere sloop- en schilderwerk en tegelzetten
- Jongeren met en zonder bijstandsuitkering en jongeren uit praktijk en speciaal onderwijs konden bij Leerwerkcentrum Milieu Duurzaamheid Techniek en Wilko Haag Recycling vakvaardigheden aanleren. Ze liepen **stage autodemontage en milieurecyclingtechniek** en volgden trainingen. Het werkgeversservicepunt bemiddelde de jongeren naar een betaalde baan of een vervolgopleiding
- Gemeente Den Haag, Stichting Haagbouw en de woningbouwcoöperaties Haag Wonen, Vestia, Arcade en Staedion legden in een driejarige convenant vast dat woningcorporaties 70% van hun aanbestedingen als **leerlingenbouwplaats** zullen inzetten.

Speerpunt 2

Leren en werken in de zorg aantrekkelijker maken

De Uitdaging

Voldoende kwantitatief en kwalitatief personeel in zorg en welzijn opleiden, is een uitdaging. De sector kampte in 2014 en 2015 met grote personeelsverschuivingen en een afname van werkgelegenheid; vanaf 2018 ontstaan opnieuw tekorten. Niet alleen verschuift het werk van intra- naar extramuraal, ook moeten zorgverleners samen met mantelzorgers, zorgprofessionals en vrijwilligers meer en zwaardere zorg aan huis bieden. De behoefte aan zorgverleners op mbo-niveau 3 en 4 blijft, alleen met andere accenten.

▶ ACTIE 1

Het zorgonderwijs verbeteren

Het is STRONG, het netwerk van onderwijs en zorgorganisaties Studie Route Net Gezondheid, gelukt om het zorgonderwijs te verbeteren en om personeel voor de zorg te behouden. In het reguliere curriculum van de mbo-opleidingen Helpende Zorg & Welzijn, Verzorgende en mbo-Verpleegkundige zijn in 2014 vanaf het eerste leerjaar zeven innovatieve programma's ingevoerd met de volgende positieve resultaten:

- In de Lerende Wijkcentra of Wijk scholen zijn tussen 2012 en 2014 **430 studenten** opgeleid;
- 500 studenten Verzorgende en mbo-Verpleegkundige kunnen een nieuw **ontwikkelde leerlijn Bewegen** volgen en zo'n 100 studenten Lifestyle van Sport en Bewegen gingen in welzijns- en zorginstellingen aan de slag;
- 55 studenten van de opleidingen tot verzorgende en mbo-verpleegkundige volgden in 2014 de **leerlijn Ondernemen(d) in de zorg**, gevolgd door nog eens 40 studenten in 2015;
- Dankzij de **nieuw ontwikkelde leerlijn Technologie in de zorg** maakten 700 eerstejaars Verzorgende en mbo-Verpleegkundige en studenten van de opleiding tot doktersassistent kennis met de inzet van domotica, het elektronisch patiëntendossier, e-health en zorg op afstand;
- Dankzij de **module Hospitality** hebben alle eerstejaars studenten verzorgende en verpleegkundige op alle locaties met gastvrijheid in de zorg kennis gemaakt;
- Succesvolle leerlingen in het vmbo kunnen **niveau 2 en 3 een jaar sneller afronden** dan gebruikelijk. Ook stromen vmbo-leerlingen met het Care+ programma in een versneld traject door van niveau 2 (Helpende Zorg & Welzijn) naar niveau 3 (Verzorgende IG);
- Meer dan 85% van het aantal gediplomeerde studenten van verschillende opleidingen kozen ervoor om **cross-over masterclasses** te volgen over innovatieve thema's. Dankzij de samenwerking met studenten van andere studies kregen ze een breder gevuld portfolio en dus een betere concurrentiepositie op de arbeidsmarkt.

Hoewel de resultaten van het innovatieve programma positief zijn, moet ook het onderwijs in de toekomst blijven aansluiten op (nieuwe) beroepen in de zorg. Zorginstellingen en het onderwijs moeten volgens STRONG daarom nauw met elkaar blijven samenwerken.

Zo tekenden de ziekenhuizen Haga, Bronovo en Medisch Centrum Haaglanden met De Haagse Hogeschool, de Hogeschool Leiden en ROC Mondriaan op 8 juni 2015 een strategische alliantie om aan het curriculum Verpleegkundige op mbo- en hbo-niveau te werken.

Om verdere activiteiten en de gezamenlijke ambities uit te voeren heeft STRONG in januari 2016 met 21 partners in onderwijs, zorg en welzijn en de gemeente Den Haag onder de titel Extra Strong steun gevraagd bij het Regionaal Investeringsfonds mbo.

► ACTIE 2

Behoud en mobiliteit van personeel in de zorg stimuleren

Ook in de toekomst heeft de samenleving voldoende mankracht nodig in de zorg. Dat betekent niet alleen investeren in onderwijs, maar ook in de huidige medewerkers. Veel werkgevers in de zorg grepen de sectorplannen van de overheid aan om hun personeel op- en bij te scholen.

Zo werden maar liefst 6.103 scholingsactiviteiten aangeboden. Onderstaande activiteiten (binnen het sectorplan) zijn uiterlijk voor juni 2016 klaar en de opscholingsactiviteiten lopen tot mei 2017 door. Hieronder een overzicht van de activiteiten waardoor medewerkers uitgerust met kennis en vaardigheden aan het werk kunnen blijven:

- Aan de hand van 64 competentiescans worden met digitale opdrachten gemeten welke leermethoden het meest geschikt zijn voor medewerkers;
- Het merendeel van de 4.864 kortdurende trainingen is nodig om medewerkers op een andere functie voor te bereiden als gevolg van de overgang naar een participatiemaatschappij. Medewerkers moeten steeds meer transmuraal gaan werken en meer contact hebben met professionals uit andere vakgebieden. Zo moeten medewerkers leren hoe ze samen met de cliënt, zijn verzorger en de zorgprofessional (uit andere vakgebieden) over de regie en de coördinatie kunnen afstemmen;
- 555 bijscholingsprogramma's richten zich op de vaardigheden in een complexer zorgproces. Zo worden medewerkers opgeschoold naar eerst verantwoordelijk verzorgende en naar coördinator van het gehele zorgproces. De GGZ en gehandicaptenzorg zetten voornamelijk in op het versterken van zelfsturing in het ambulante werk door management op afstand. De overige bijscholing zorgt voor functieverbreiding en zelforganisatie;

- 110 opleidingsprogramma's richten zich op het vergroten van kennis voor palliatieve zorg, psychogeriatric en het opscholen van verpleegkundigen, verzorgenden en begeleiders in de GGZ;
- 510 opscholingsactiviteiten hebben als doel om medewerkers hoger te kwalificeren door EVC, BBL of hbo duale trajecten. Vooral van de doorscholing naar niveau 3 en 4 wordt veel gebruikgemaakt.

$$155 + 56(A^{4E})$$

$$+ 57$$

STEECBLAO DIAGRAM

23 34 18 16 3
 12 35 38 37 16

0	63
1	826
2	35
3	497

CYFERS LCN

0	36
2	268
3	35
3	499

Speerpunt 3

Personeelstekorten in het onderwijs aanpakken

De uitdaging

Wil de regio Haaglanden deel uitmaken van het selecte gezelschap met het best presterende onderwijs ter wereld, dan moeten we investeren in de capaciteiten van leraren. Vanaf 2015 dreigen lerarentekorten in het primair onderwijs en ‘tekortvakken’ in het voortgezet onderwijs. Daarom werken we toe naar de juiste lesbevoegdheid in 2018 voor alle leraren in Den Haag die zich via het lerarenregister profileren. Andere gemeenten en schoolbesturen kunnen zich aansluiten.

▶ ACTIE 1

Lerarenbeurs voor het terugdringen van onbevoegd gegeven lessen

Het is gelukt om het aantal leraren dat onbevoegd voor de klas stond de afgelopen jaren terug te dringen. Tussen januari 2012 en december 2014 kregen 143 Haagse leraren de Haagse Lerarenbeurs, van wie 53 leraren hun opleiding in december 2014 wisten af te ronden. Van de 260 onbevoegde leraren die in januari 2014 in Den Haag lesgaven, studeerden er 202 alsnog af. Velen van hen maakten daarbij gebruik van de landelijke of de Haagse Lerarenbeurs.

▶ ACTIE 2

Tweedegraads PLUS voor de professionalisering van leraren

Veel docenten met een eerstegraads bevoegdheid en docenten met een pabo-bevoegdheid bleken belangstelling te hebben voor tweedegraads PLUS. De scholing in Den Haag en verzorgt door de Hogeschool Utrecht biedt tweedegraads bevoegde leraren de mogelijkheid om op masterniveau te professionaliseren. In het landelijk lerarenregister kunnen deelnemers de training registreren.

In 2013, 2014 en 2015 konden de docenten drie modules volgen. Tien docenten kozen voor Toetsen & Beoordelen, vijftien voor Praktijkgericht Onderzoek en 35 voor ICT-rijk onderwijs. Veruit de populairste module met 82 deelnemers, Differentiëren in de klas, werd in september 2015 aangeboden. In 2016 worden de laatste twee modules opnieuw aangeboden.

Tweedegraads PLUS wordt voor het grootste deel gefinancierd door het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap. De Universiteit van Utrecht doet een evaluatieonderzoek naar de resultaten.

▶ ACTIE 3

Lerarenregister voor het vastleggen van deskundigheidsbevordering

Het landelijk lerarenregister zorgt ervoor dat leraren in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en mbo bevoegd en blijvend bekwaam voor de klas staan. Het lerarenregister wordt vanaf 2017 wettelijk verankerd.

► **ACTIE 4**

LeerKRACHT voor professionele ontwikkeling van leraren

LeerKRACHT heeft als doel om de kwaliteit van lesgeven te verbeteren. Zo dragen onder andere lesobservaties, feedback, gezamenlijke voorbereiding van de lessen en coaching van schoolleiders bij aan een verbeterde onderwijskwaliteit. Het programma dat in het schooljaar 2013-2014 in Den Haag begon, gaat in 2015 verder met zeven Haagse scholen. In totaal deden 24 Haagse scholen mee, waarvan het merendeel in het voortgezet onderwijs. In de regio Haaglanden gingen in 2015 38 scholen met de aanpak aan de slag.

► **ACTIE 5**

Virtuele tweedegraads lerarenopleiding/Blended leren

De belangstelling voor de Haagse Blended Lerarenopleiding blijkt groot, dankzij inspanningen van de Hogeschool Utrecht, De Haagse Hogeschool, het platform Samenwerking Voortgezet Onderwijs en De Rode Loper, een samenwerkingsverband van 41 scholen voor voortgezet onderwijs in Den Haag, Rijswijk en Leidschendam-Voorburg.

Zo'n zeventig docenten zijn in het najaar van 2015 begonnen aan de module Differentiëren in de klas. Twee van de vier groepen bestaat uit docenten van het Rijswijks Lyceum en Van Vredenburg College. De vier colleges worden gegeven door docenten van de Hogeschool Utrecht in het Diamant College in Den Haag. Vanwege de populariteit wordt de module in maart 2016 opnieuw gegeven. Acht docenten staan inmiddels op de wachtlijst.

Ook de module ICT-rijk onderwijs is in trek. In 2015 volgden 44 docenten de module die in januari en februari van 2016 voor de tweede keer wordt gehouden. Met de Hogeschool Utrecht is overleg of er ook nog een verdieping van de module kan worden aangeboden.

In februari/ maart 2016 kunnen docenten de module Rekenen voor het voortgezet onderwijs volgen. Docenten kunnen hun leerlingen in vmbo, voortgezet onderwijs en mbo hiermee beter voorbereiden op de rekentoetsen. Met de Hogeschool Utrecht is overleg om ook een blended module over Passend onderwijs in te richten.

► **ACTIE 6**

Professionalisering van docenten in het kader van de invoering van Passend Onderwijs

Peuterleiders, pedagogisch medewerkers, interne begeleiders en leraren in het basisonderwijs zouden veel problemen bij kinderen vroegtijdig kunnen herkennen. Maar liefst 275 van hen deden de training Vroeg signalering. Elk jaar worden gemiddeld zes van deze trainingen aangeboden.

Speerpunt 4

Kansrijke clusters Vrede & Recht en Veiligheid versterken via onderwijs

De Uitdaging

Met de sector vrede & recht en de sector veiligheid zet Den Haag zich internationaal op de kaart. Om het onderwijs en de arbeidsmarkt beter op elkaar te laten aansluiten en kennis uit te wisselen, moeten internationale werkgevers de onderwijsinstellingen in de regio beter zien te vinden. Organisaties op het gebied van vrede & recht en in het veiligheidsdomein hebben behoefte aan stagiaires en personeel uit andere sectoren zoals communicatie, facilitaire dienstverlening en financiën.

VREDE & RECHT

► ACTIE 1

Access to talent: matching van vraag en aanbod internationale werkgevers en onder andere onderwijs

Het is belangrijk voor zowel werkgevers als studenten om elkaar beter te begrijpen en te vinden. Nu komt het nog te vaak voor dat werkgevers geen geschikte kandidaten kunnen vinden, terwijl studenten niet altijd goede stageplaatsen treffen. Hierdoor blijft talent onnodig onbenut.

Om de werk- en leefomgeving van internationale werknemers en werkgevers dichter bij elkaar te brengen, werken partners uit de regio Den Haag samen met organisaties als het International Community Platform (ICP). Belangrijk thema is het aantrekken en behouden van zowel jong als ervaren talent. Ook is er aandacht voor ‘dual careers’ oftewel de kans op een baan vergroten voor de partner van de Internationale werknemer.

Het ICP heeft een matchmakingsprogramma ontwikkeld om de netwerken tussen internationale werkgevers en hoger onderwijsinstellingen te verstevigen. Dit moet meer stageplaatsen voor Haagse studenten, 'site visits' en 'guest lecturers' opleveren. In het verlengde hiervan ondersteunt gemeente Den Haag een proef van Acces to Talent onder studenten voor on- en offline matching van internationaal talent.

VREDE & RECHT

► ACTIE 2

Doorontwikkeling veiligheidsonderwijs

en Actie 3 Cyber Security Academy doorontwikkelen

Het is kennisinstellingen gelukt om cyber security in het onderwijs op de kaart te zetten. The Hague Security Delta ontwikkelde zich de afgelopen jaren tot een landelijk veiligheidscluster en tot het grootste in zijn soort in Europa. Omdat de werkgelegenheid naar verwachting groeit, is het belangrijk dat studenten zich scholen op het gebied van cyber security. Het leidde tot de volgende mooie initiatieven. Hieronder een overzicht:

- Meer dan 25 hbo-studenten begonnen in 2015 aan de eerste wetenschappelijke geaccrediteerde **master Cyber Security**, een initiatief van de Cyber Security Academy (CSA). In aanvulling hierop begon in 2015 een tweede variant voor hbo-studenten: de professionele Master IT Security Management (werktitel) voor jonge, net afgestudeerde hbo'ers. De master leidt studenten op voor tactisch/operationele managementfuncties en beginnende consultants.
- De Haagse Hogeschool richtte in 2015 een **Centre for Excellence op over cyber security**. Hierin werkt de hogeschool samen met bedrijven en andere kennisinstellingen aan hoogwaardig onderzoek en excellent onderwijs, zowel primair bachelor en master als nascholing. Hierdoor sluit het profiel van afgestudeerde studenten nog beter aan op de wensen van de arbeidsmarkt.
- Binnen het netwerk van the Hague Security Delta richt het **partnership P@CT** zich op mbo-vakmanschap waarin leren en werken hand in hand gaan. Om de veranderingen in het vakgebied bij te benen, gaat het partnership uit van werken en leren voor studenten, docenten en werkenden. ROC Mondriaan heeft bij het Regionaal Investeringsfonds mbo subsidie aangevraagd.

- Een nieuwe wetenschappelijke loot aan de stam van het veiligheidsonderwijs is het **Institute of Security and Global Affairs** in Den Haag, waarvoor het College van Bestuur van de Universiteit Leiden in het voorjaar van 2015 groen licht gaf. Het instituut gaat een nieuwe Engelstalig BA-opleiding opzetten en valt onder de Faculteit Campus Den Haag: Faculty of Governance & Global Affairs.

Speerpunt 5

Ondernemerschap stimuleren via het onderwijs

De Uitdaging

De kans is groot dat jongeren van nu later ondernemer worden. Voor 62% van de studenten is het ondernemerschap een reële beroepswens en 23% van hen geeft aan zeker ondernemer te willen worden. Dat is de reden dat het onderwijs meer aandacht schenkt aan ondernemende kwaliteiten en ondernemerschap. Zo komen jongeren tijdens hun schoolloopbaan al in aanraking met ondernemerschap als mooie optie voor hun loopbaan.

▶ ACTIE 1

Ondernemerschap en ondernemendheid borgen in het onderwijs

Een unieke samenwerking tussen ROC Mondriaan, Universiteit Leiden/campus Den Haag, de Haagse Hogeschool en Hogeschool Inholland Den Haag stimuleert het ondernemerschap in het (v)mbo, hbo en wo. Activiteiten die hieruit ontstaan vallen onder de naam CityLab. Het doel is om studenten en docenten van de vier scholen met elkaar te laten samenwerken en kennis en kunde met elkaar te delen. Op de website van CityLab staan alle colleges, lessen en andere activiteiten voor studenten en docenten.

In augustus 2015 kwam daar het iForeSee CityLab bij, een regionale samenwerking van en voor ondernemende studenten uit Den Haag (van mbo tot en met wo) die een plek zoeken om hun ideeën in de praktijk te brengen in cocreatie met de stad. Dat doen ze bij Makerslab, Startup Studio en een Sociale Hub. Om ondernemerschap en ondernemendheid bij de onderwijsinstellingen en docenten te borgen, is bij alle instellingen het thema opgenomen in hun strategie.

De vier instellingen gingen actief met het thema aan de slag. Hieronder een overzicht per instelling:

Docenten van de **Hogeschool Inholland** konden twee kenniscafés volgen: ‘Succesvol zakendoen vereist snel acteren’ en ‘Succesvol ondernemen in een onvoorspelbare omgeving; geblinddoekt koorddansen?’

Verder werkten studenten van de **Gentse Hogeschool** en Hogeschool Inholland samen aan een onderneming in België en/of Nederland en woonden andere studenten twee lezingen bij over multiculturele aspecten van het ondernemerschap. Studenten van Inholland met de afstudeerrichting Ondernemen volgden een masterclass waarin jonge ondernemers van iForeSee vertelden over de valkuilen en uitdagingen.

Acht studenten van **ROC Mondriaan**, de school voor Metaal-, Elektro- en Installatietechniek, bezochten de minor Ondernemen en Innoveren bij De Haagse Hogeschool. Docenten van ROC Mondriaan en vmbo SC Delfland bezochten in oktober 2015 de eerste kennisbijeenkomst over ondernemend onderwijs. Naar verwachting groeit dit aantal tot zo'n dertig docenten.

Het Netwerk Ondernemerschap van De Haagse Hogeschool moet het makkelijker maken om samen te werken, best practices en ideeën uit te wisselen en initiatieven op te zetten. Bij de eerste bijeenkomst waren 25 docenten. Ook het Kenniscafé ‘Hoe kunnen wij ons als De Haagse Hogeschool ondernemender opstellen naar de (kleine/ startende) ondernemer?’ trok twintig docenten.

► ACTIE 2

(Virtueel) informatiepunt opzetten en ondernemerschapsevent organiseren

Het is gelukt om een website op te zetten en een festival te organiseren; de twee werden gezamenlijk gepresenteerd: De website van CityLab werd op 12 november 2015 gelanceerd op het CityLab Festival. De ondertitel op de site ‘Ondernemend Leren, Samen Leren Ondernemen’ vat samen wat de samenwerking tussen de Haagse onderwijsinstellingen inhoudt.

De website en de nieuwsbrief zijn in opdracht van CityLab ontworpen door ondernemers van iForeSee. Tijdens het CityLab Festival was de aftrap voor de samenwerking tussen de vier grote onderwijsinstellingen in Den Haag. Zo’n 140 studenten, onder wie dertig studenten van de Gentse Hogeschool, vierden het ondernemend onderwijs.

► ACTIE 3

Netwerk van docenten en ondernemers vormen

Het is geslaagd om een netwerk te vormen. Zo gingen vijftig studenten van De Haagse Hogeschool hard aan de slag om twintig ondernemers aan te spreken en een afspraak met hen in te plannen. Acht studenten van ROC Mondriaan deden mee aan de businesslunch bij De Haagse Hogeschool.

Verder was de CityLab Winterfair een inspirerend ontmoetingsmoment van docenten, ondernemers en ondernemende studenten. Studentondernemers van het mbo, hbo en wo respectievelijk ‘Jong Ondernemen’, ‘Jonge Honden’ en iForeSee presenteerden hun onderneming. Het evenement werd gecombineerd met een event van De Haagse Hogeschool voor Serious Request en het Movies that matter Filmfestival.

Speerpunt 6

Jongeren helpen met een goede loopbaanstart

De Uitdaging

Een goede loopbaanoriëntatie moet gebaseerd zijn op informatie over beroepen en kansen op werk. Daarom hebben we met de gemeenten en de onderwijsinstellingen in de regio Haaglanden de website www.bekijkjetoekomstnu.nl ingericht. Een goede loopbaanstart vraagt ook om een passende stage- of leerarbeidsplaats. Het stage- en leerbanenbeleid moet steviger verankerd worden in de samenwerking tussen scholen en werkgevers. Tijdelijke werkarrangementen zoals traineeprogramma's geven de jongeren kans om werkervaring op te doen.

► ACTIE 1

Vmbo- en mbo-leerlingen loopbaanoriëntatie bieden

In de regio hebben heel veel leerlingen heel veel kansen op loopbaanoriëntaties gehad. Hieronder een opsomming per deelgebied.

Loopbaanoriëntatie in Haaglanden

Onder alle vmbo-scholen in regio Haaglanden is de **Gids Wegwijs in het mbo** verspreid. Uit de evaluatie onder scholieren blijkt dat de gids handig, opvallend, leerzaam en goed behapbaar is. Bij de gids hoort een lespakket met films, dat via de LOBBOX van bekijkjetoekomstnu.nl toegankelijk is.

Bekijkjetoekomstnu.nl

Bekijkjetoekomstnu.nl is de website die jongeren op het vo, mbo en hbo helpt bij het kiezen van een opleiding of stage en de begeleiders van de jongeren ondersteunt bij hun werk. De website is bedoeld voor scholieren, ouders, decanen en werkgevers. 82 schoollocaties maken gebruik van de website, die 190.846 keer is bezocht. Hiervan is 82,6% unieke bezoekers.

Spots on Jobs. Beroepenbeurs voor vmbo in Den Haag

Spots on Jobs is een jaarlijkse beurs in januari voor opleiding en beroep in regio Haaglanden. Duizenden vmbo-scholieren uit tweede, derde en vierde jaar en hun ouders maken er kennis met sectoren, branches, bedrijven en opleidingen. 79% heeft dankzij de beurs een duidelijker beeld van beroepen en opleidingen en 61% vindt dat de beurs helpt bij de keuze van opleiding of sector. Ruim 600 ouders bezochten het Open Huis van Spot on Jobs.

Terug naar je oude school

Eerstejaars mbo-studenten van ROC Mondriaan hebben presentaties gegeven op hun voormalige middelbare school aan derde- en vierdejaars scholieren. 23 schoollocaties kregen in 2015 in één of meer klassen een presentatie van een oud-leerling. Terug naar je oude school heeft ruim 1.000 leerlingen aan het denken gezet over het kiezen van een vervolgopleiding op het mbo.

Retourtje school-bedrijf

Het gehele schooljaar kunnen klassen uit het voortgezet onderwijs beroepsoriënterend bedrijfsbezoek in de regio Haaglanden. Daarnaast bezoeken vo-docenten bedrijven

onder andere ter oriëntatie voor mogelijke stages. Tenslotte geven mensen uit het bedrijfsleven gastlessen op vo-scholen. Met deze samenwerking tussen scholen en bedrijven probeert Spirit4you in samenwerking met Champs on Stage, JINC en S-BB het keuzeproces van de vmbo-scholier aan te scherpen en de scholier beter voor te bereiden op het mbo. Vijftien schoollocaties deden mee met retourtje school-bedrijf en zijn er dertig activiteiten geweest zoals docentstages, bedrijfsbezoeken of gastlessen. Twaalf bedrijven deden mee, waaronder ABN AMRO, FunX en Interpolis.

Loopbaanadvies

Een loopbaantraject ondersteunt jongeren die niet zonder meer kunnen instromen in het vervolgonderwijs, omdat er onduidelijkheid is over de capaciteit van de jongere, zijn kennisniveau, leerstoornissen, psychosociale problematiek en motivatie en/of gedragsproblematiek. Een loopbaantraject wordt aangevraagd door decanen of mentoren van scholen in de regio Haaglanden en contactpersonen binnen De Overstap/VSV/Leerplicht. Per jaar ontvangen ruim 200 jongeren een loopbaanadvies.

Versterk je netwerk

De loopbaancompetentie 'netwerken' heeft een belangrijke plaats ingenomen in het vernieuwde vmbo. Het bewust inzetten van deze competentie is bij elke ontmoeting met anderen van belang. Bevlogen en aansprekende sprekers vertellen vanaf 2016 hun netwerkverhaal aan vierdejaars vmbo TL leerlingen.

Proefstuderen

Vierdejaars vmbo-scholieren kunnen een middag proefstuderen bij ROC Mondriaan. Op deze manier maken scholieren kennis met het mbo, de school, het beroep en de opleiding. De presentaties zijn bedoeld voor vierdejaars scholieren die zich oriënteren op een beroeps- en opleidingsrichting of een specifieke opleiding. Scholieren van 55 verschillende schoollocaties namen deel aan een middag proef studeren aan ROC Mondriaan.

Scholing

Ruim tien keer per jaar krijgen mentoren, studieloopbaanbegeleiders, decanen en stagecoördinatoren scholing. Ontwikkelingen over thema's als onderwijs en arbeidsmarkt, vernieuwing vmbo en mbo en loopbaanoriëntatie komen aan de orde.

Bovenstaande activiteiten worden georganiseerd door het Samenwerkingsverband vmbo-bo Spirit4you.

Bliksemstage en sollicitatietrainingen in Den Haag

In 2015 zijn 284 tweede klas vmbo-leerlingen uit Den Haag een ochtend op bliksemstage geweest bij een bedrijf om te zien welke beroepen er zijn. Ze konden in de praktijk ervaren wat het werk inhoudt. In 2015 hebben 318 vmbo-leerlingen uit Den Haag een sollicitatietraining gekregen van professionals uit het bedrijfsleven.

Deze activiteiten werden verzorgd door JINC, een non-profit organisatie die grotendeels wordt gefinancierd door het bedrijfsleven. JINC helpt jongeren van 8 tot en met 16 jaar op weg naar een goede start op de arbeidsmarkt.

Loopbaanoriëntatie in Delft

Dag van het Ondernemen

Op de Dag van het Ondernemen in november volgden in 2014 en 2015 elk jaar honderd vmbo-leerlingen van het Stanislascollege vier workshops bij vijftien ondernemers.

Dag van de Zorg

Vmbo-leerlingen van Stanislascollege volgden in het kader van De Dag van de Zorg en Welzijn workshops over hoe het is om te werken in de sector Zorg of Welzijn. In 2014 en 2015 deden elk jaar honderd leerlingen en vijftien professionals mee.

Snuffelstages

Bij snuffelstages, voor leerlingen tussen 14 en 16 jaar, worden talenten ontdekt, verwachtingen bijgesteld en geleerd wat een werkgever van je verwacht. Soms komen leerlingen een dag snuffelen, soms een, twee en zelfs drie weken. Elke school vult dit naar eigen idee in. De leerlingen gaan zelf op zoek, waarbij de school als vangnet fungeert. SOB Delft maakt bedrijven warm voor deze snuffelstages.

Delft On Stage

In maart 2014 en 2015 was de zevende en achtste editie van Delft On Stage; een beursvloer voor Delftse vmbo-leerlingen. Duizend leerlingen gaan dan in gesprek met ruim 200 beroepsbeoefenaren. Ter plekke worden afspraken gemaakt voor een of meerdere bezoeken aan een bedrijf/bedrijven op de Doe-dag.

Dag van de Techniek voor groep 8

Eind september 2014 en 2015 was de derde en vierde editie van de Dag van de Delftse/Rijswijkse Techniek. In 2015 ontvingen 32 technische organisaties 530 groep 8 leerlingen van de twintig Delftse en Rijswijkse basisscholen. In 2014 waren dit 530 basisschoolleerlingen uit groep 7 en 8 van zeventien scholen en werd de Dag van de techniek mogelijk gemaakt door 29 bedrijven en organisaties. Zij krijgen een rondleiding en een doe-activiteit in het bedrijf.

Bedrijfsbezoeken en workshops in de klas

Op verzoek van de vmbo-scholen vinden bedrijfsbezoeken en gastlessen plaats die passen in het curriculum van de school. Jaarlijks vinden per vmbo school minimaal vijf excursies plaats.

Sollicitatietraining

In Delft hebben in juni 2014 en 2015 de vmbo-leerlingen een sollicitatiegesprek geoefend met mensen uit het bedrijfsleven en de Soroptimisten. Meer dan twintig externen hebben de leerlingen tips en zelfvertrouwen meegegeven.

Bedrijfsopdrachten voor leerlingen

In 2014 en 2015 hebben tachtig mavo-leerlingen een bedrijfsbezoek gebracht. Ook kregen zij een opdracht van het bedrijf. Dat maakt het leren extra betekenisvol en sluit aan op het curriculum van de CLD Beta Challenge mavo. Iets voor een bedrijf/persoon onderzoeken is veel uitdagender dan iets fictiefs.

Leren in de praktijk

De vmbo-scholen in Delft hebben activiteiten bezocht waar leerlingen in de praktijk ervaring kunnen opdoen. Zo konden zij in 2014 en 2015 onder andere een kunstmuur schilderen, een groenstrook onderhouden, de catering doen bij High Tech bijeenkomsten en een winkeltje beheren bij Pieter van Foreest.

Beste Idee van Stanislas College Krakeelpolderweg Delft

vierdejaars leerlingen van Stanislas College Krakeelpolderweg kregen in 2015 van de Burgemeester van Delft de prijs van het 'Beste Idee van SCK'. Vier groepen leerlingen streden om de titel. Tijdens de Ondernemerslessen van Eurobizz zijn deze ideeën ontstaan en uitgewerkt door vmbo-leerlingen van 16 jaar. In 2014 was de pilot van deze wedstrijd.

Vmbo-mbo-brug

Meisjes in de derde klas die goed zijn in hun exacte vakken kunnen meedoen aan de vmbo-mbo-brug. Zij oriënteren zich op technische beroepen en nemen een kijkje bij bedrijven en volgen workshops bij mbo-opleidingen. In Den Haag doen de scholen Maris Houtrust, Maris Bohemen en Edith Stein al jaren mee. In 2014 en 2015 is er in Delft ook een project opgestart met minimaal vijftien leerlingen en maximaal uit dertig leerlingen per jaar per regio. Coördinatie is handen van KEM communicatie.

Girlsday

Elk jaar doen diverse basisscholen en scholen in het voortgezet onderwijs mee aan Girlsday in april. In 2014 waren dit 175 leerlingen en in 2015 meer dan 200 leerlingen in Delft en Rijswijk. SOB Delft en VHTO (het Landelijk expertisebureau meisjes/vrouwen en bèta/techniek) werken samen om de leerlingen bij verschillende technische bedrijven en organisaties te kunnen laten kijken. Dit zijn de scholen Stanislascallege Reinier de Graafpad, Stanislascallege Rijswijk, Christelijk Lyceum Delft (CLD) en twee basisscholen en de praktijkschool Laurentius.

Bovenstaande activiteiten worden verzorgd door SOB Delft.

Loopbaanoriëntatie in Westland

Dag van de Westlandse techniek

In 2014 zijn 995 leerlingen uit groep 8 van de basisschool bij ruim veertig verschillende techniekbedrijven op bezoek geweest. In 2015 waren dat 1.150 leerlingen uit groep 8 van de basisschool. Zij gingen bij 52 verschillende techniekbedrijven op bezoek.

Westlandse First Lego League

Negentien teams van Westlandse scholen deden in 2014 mee aan de Westlandse finale van de First Lego League (16 teams). Er was ook een junior Lego League met drie teams van kinderen tussen de 6 en 9 jaar. In 2015 namen twintig teams van Westlandse scholen deel aan de Westlandse finale van de First Lego League (16 FLL en 4 junior). Het techniekevenement is druk bezocht.

Bedrijfsbezoeken en gastlessen

Leerlingen tussen 10 en 14 jaar konden in 2014 bedrijfsbezoeken doen en gastlessen volgen over duurzame technologie. (Het gaat om een pilot WNME-Technologie). In 2015 zijn er 25 gastlessen gegeven aan leerlingen uit groep 7 en 8 van de basisschool.

Dag van de tuinbouw

Acht klassen van Westlandse scholen bezochten in 2015 dertien tuinbouwbedrijven. Op de Dag van de Tuinbouw maakten de kinderen kennis met de veelzijdigheid van de tuinbouw.

2015 Westlandse summerlab

Ruim 370 kinderen uit het Westland tussen 8 en 14 jaar hebben in de zomervakantie drie weken lang kennis kunnen maken met techniek en duurzaamheid.

Bovenstaande activiteiten werden verzorgd door SOB Westland.

Loopbaanoriëntatie in Zoetermeer

Zoetermeer on Stage

In 2014 heeft de eerste editie van Zoetermeer On Stage met 200 ondernemers en 900 leerlingen plaatsgevonden. Het evenement bestaat uit een Beroepenfeest en de doedag waar leerlingen een bezoek brengen aan een Zoetermeerse onderneming. De tweede editie was in 2015 met 200 ondernemers en 926 leerlingen.

Beroepsgericht Bedrijfsbezoeken

154 vo-4 leerlingen van het Alfrink College zijn in 2014 naar twaalf bedrijven geweest voor een bedrijfsbezoek. In 2015 gingen 156 havo 4-studenten naar twaalf bedrijven. 144 mavo-4 leerlingen van het Erasmus Collega gingen naar tien bedrijven voor hun sectorwerkstuk. In 2015 waren dat 138 leerlingen naar eveneens tien bedrijven. Er doen in 2014 25 nieuwe bedrijven mee die gastlessen willen geven op het vmbo en mbo om te vertellen over hun beroep. In 2015 zijn 27 nieuwe bedrijven binnengehaald voor vmbo- en mbo-stages. Met name binnen de sectoren handel en economie en ICT. In 2014 en 2015 bezochten jaarlijks tien docenten een bedrijf naar keuze en liepen een dagdeel of dag mee om op school de studenten nog beter te kunnen vertellen wat een beroep inhoudt.

Bovenstaande activiteiten werden verzorgd door LOB Zoetermeer. LOB Zoetermeer is in december 2014 opgeheven. Activiteiten vanaf 2015 worden verzorgd door Zoetermeer Maakt't.

Loopbaanoriëntatie in Oostland

Beroepen in Beeld

SOB Oostland organiseert tijdens de Beroepen in Beelddagen bedrijfsbezoeken en excursies voor de scholen om kansrijke beroepen te laten zien.

In oktober 2014 en 2015 staan de techniekweken in de agenda van de vijf vmbo-scholen in Pijnacker en Lansingerland. De leerlingen nemen een kijkje in de (beroeps)praktijk waardoor zij ontdekken of een technische studie iets voor hen is. In 2015 zijn meer dan 750 leerlingen op bedrijfsbezoek geweest bij meer dan 34 ondernemers. Ook zijn gastlessen en de Techniektrailer van OTIB (het Opleidings- en ontwikkelingsfonds voor het Technisch Installatie Bedrijf) ingezet bij de scholen en op Jeugdland in Pijnacker.

Bedrijfsbezoeken en gastlessen

Ook worden er bedrijfsbezoeken en gastlessen georganiseerd met of zonder ondersteuning van SOB Oostland. Deze zijn of worden ingebed in het curriculum van de scholen. Jaarlijks zorgen de scholen dat de leerlingen minimaal een keer per jaar een kijkje nemen in de praktijk. In 2014 zijn 95 leerlingen van Stanislascollege Pijnacker naar verschillende zorginstellingen geweest en kregen zij gastlessen op school.

Girlsday

Afgelopen jaren hebben meer dan 200 meisjes in Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland deelgenomen aan Girlsday. SOB Oostland en VHTO (het Landelijk expertisebureau meisjes/vrouwen en bèta/techniek) werken samen om dit te realiseren. Meer dan tien ondernemers hebben hun deuren opengezet voor de leerlingen in deze regio.

Sollicitatieproject

Begin november 2015 gingen 120 leerlingen van Melanchthon Berkroden een sollicitatiegesprek oefenen bij twintig ondernemers en vrijwilligers. De leerlingen waren goed voorbereid tijdens twintig mentorlessen in de klas. Een pilot die meer dan geslaagd was.

Kansrijke beroepen College On-Tour

SOB Oostland organiseert op aanvraag van de scholen ook bedrijfsbezoeken voor docenten. In 2015 zijn docenten van het voortgezet onderwijs naar een innovatieve kweker geweest.

Stages

Bedrijven kunnen bij de Programmamanager van SOB Oostland terecht voor vragen over het onderwijs en als zij mbo of hbo stagiaires zoeken. Elke school vult dit naar eigen idee in. De leerlingen gaan zelf op zoek, waarbij de school als vangnet fungeert. SOB Oostland maakt bedrijven warm voor deze oriëntatiestages.

Bovenstaande activiteiten worden verzorgd door SOB Oostland.

► ACTIE 2

8- tot 12-jarigen laten kennismaken met de wereld van het werk

Circa 175 basisschoolleerlingen van groep 7 en 8 zijn in 2015 op bliksemstage geweest bij een bedrijf om zo vroegtijdig kennis te maken met verschillende beroepen en hun vaardigheden te leren die nodig zijn als je gaat werken. Deze activiteiten worden verzorgd door Jinc.

► ACTIE 3

Havo- en vwo-leerlingen loopbaanoriëntatie bieden

Verschillende organisaties en stichtingen bieden havo- en vwo-leerlingen loopbaanoriëntatie aan. Zo ook het ingenieursbureau van gemeente Den Haag. Young professionals van dit bureau geven beroepskeuzegastlessen over het technische vak aan Haagse onderwijsinstellingen (zowel havo/vwo als mbo) om leerlingen te helpen bij hun zoektocht.

STAGES EN LEERBANEN

▶ ACTIE 4

Inspelen op knelpunten bij reguliere stages en leerbanen

Naast de gerealiseerde stageplaatsen en leerbanen (uit speerpunt 1) en techniek (actie 8 van speerpunt 1) zijn er 132 stageplekken voor zorg en welzijn in de wijk bijgekomen. Bij het vmbo waren er voor 1.123 jongeren in 2014 en 1.850 jongeren in 2015 diverse workshops en stageplaatsen, verzorgd door Champs on Stage. Dit is een non-profit organisatie die dit met steun van bedrijfsleven en gemeente organiseert.

▶ ACTIE 5

Ondersteunende activiteiten bieden aan bedrijven die leerbedrijf willen worden

Vanwege rijksbezuinigingen zijn de achttien Kenniscentra voor Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven opgeheven. De erkenning loopt nu via de website van Stichting Samenwerking Bedrijven en Beroepsonderwijs. Vanuit andere partners vonden geen extra activiteiten plaats om bedrijven te stimuleren om erkenning aan te vragen. De praktijk is vaak dat stagecoördinatoren van het mbo en andere adviseurs de weg wijzen.

▶ ACTIE 6

Stageplaatsen en leerbanen verwerven voor jongeren die extra begeleiding nodig hebben

Verschillende jongeren hebben extra begeleiding nodig in hun stage en bij de overstap naar een baan. Zo gaat het om leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs en het praktijkonderwijs, jongeren in de Wajong en jongeren die zich melden bij het Jongeren Interventie Team.

Gemeente Den Haag heeft de al bestaande aanpak van nazorg in het praktijkonderwijs uitgebreid naar scholen voor voortgezet speciaal onderwijs. De vervolgstap is om er via een eenduidige procedure voor te zorgen dat jongeren op een passende stageplaats of leerbaan terecht komen. Belangrijk is te kijken naar de gevolgen van de hervormingen van de Wajong, AWBZ, Jeugdzorg en passend onderwijs.

Tussen Den Haag, Delft, Westland, Rijswijk en Midden-Delfland en 22 scholen voor speciaal en praktijk onderwijs zijn in 2015 regionale afspraken gemaakt over de

begeleiding van leerlingen naar werk, vervolgonderwijs of dagbesteding. Om die vervolgstap zo soepel mogelijk te laten verlopen, beginnen die al in het voorlaatste jaar. De wetwijzigingen maken voortdurende samenwerking noodzakelijk. In 2016 wordt verder samengewerkt op het gebied van monitoring en werkgeversbenadering.

TIJDELIJKE WERKARRANGEMENTEN VOOR JONGEREN

▶ ACTIE 7

Startersbeurzen en leerwerkcheques beschikbaar stellen in Den Haag

Startersbeurs

Gemeente Den Haag stelt sinds april 2014 via www.startersbeurs.nl/den-haag startersbeurzen beschikbaar. Tot 2016 hebben 197 jongeren een startersbeurs gekregen. De andere acht gemeenten in Haaglanden bieden geen Startersbeurs aan.

Leerwerkcheque Den Haag

Gemeente Den Haag heeft tot oktober 2015 158 leerwerkcheques toegekend aan jongeren op een mbo-opleiding niveau 2 of 3.

▶ ACTIE 8

Leerwerkcheques beschikbaar stellen in Zuid-Holland Centraal

Gemeenten in de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal stellen ook leerwerkcheques beschikbaar voor niet-schoolgaande jongeren van 16-27 jaar. Zoetermeer heeft 75 van de 86 beschikbaar cheques uitgegeven. Pijnacker-Nootdorp heeft er vijftien van de dertig beschikbare verstrekt, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar en Voorschoten hebben er twintig beschikbaar, waarvan zes uitgegeven.

▶ ACTIE 9

Verkenning naar traineeprogramma in de Greenport

Na een eerste verkenning, is er vooralsnog geen vervolg gegeven aan dit idee.

▶ **ACTIE 10**

Verhogen aantal deelnemers The Hague Mobile Academy

Vanwege het beperkt aantal projecten dat is binnengehaald om jongeren aan te laten werken, blijft de realisatie achter bij het streven. In 2014 streefden we naar veertig deelnemers. Er kwamen er twintig. In 2015 kregen we acht deelnemers terwijl we streefden naar tachtig.

▶ **ACTIE 11**

Jongeren werkervaring laten opdoen in de ICT (1)

Er zijn enkele plaatsen gerealiseerd binnen de gemeente Den Haag

▶ **ACTIE 12**

Jongeren werkervaring laten opdoen in de ICT (2)

Op het congres The Hague Tech Event is aandacht besteed aan de entree van jongeren op de arbeidsmarkt. Dit heeft niet tot vervolgactiviteiten geleid.

Speerpunt 7

Greenport Horti Campus: leren en werken in de Greenport

De Uitdaging

De Nederlandse tuinbouwsector behoort internationaal tot de absolute wereldtop en maakt deel uit van het landelijke Topsectorenbeleid. Het doel is om deze voor de Nederlandse economie belangrijke sector te versterken met een uitstekende onderwijs- en kennisstructuur van internationale allure. Een belangrijk deel van de Nederlandse tuinbouw is geconcentreerd in de regio Westland, Oostland en Barendrecht. Goed opgeleide medewerkers zijn onmisbaar. De huidige opleidingen leveren niet voldoende gediplomeerden terwijl goed opgeleide medewerkers onmisbaar zijn. Ook zou de regio graag meer in praktijkbedrijven willen werken.

► ACTIE 1

Sterke agenda's in Westland, Oostland (Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp) en Barendrecht voor een sterke Greenport Horti Campus

De regio's Westland, Oostland en Barendrecht hebben de wens om voor elke regio afzonderlijk een campus in te richten. Dankzij de duidelijke visie daarop, goedgekeurd door de Bestuurscommissie van de Metropool Rotterdam - Den Haag (MRDH), is vanuit MRDH een extra investering gedaan voor 2016. In het **Westland** is een consortium van onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven. Op de campus komt een gecombineerd gebouw voor onderwijs, onderzoek en bezoek door het (inter) nationale bedrijfsleven. In het **Oostland** (Bleiswijk) staat op het terrein van Wageningen UR Glastuinbouw en GReenQ/DLV het meetingpoint Horti Experience Center, waar bedrijfsleven en onderwijs samenwerken aan praktijkopleidingen. Activiteiten van de Innovatie- en Demonstratiecentra en andere voor de Greenport belangrijke zaken vinden plaats in het HortiHouse. **Barendrecht** is echter nog niet zo ver, maar daar is de opzet van een campus nog onderwerp van gesprek.

De lokale agenda Westland heeft het volgende opgeleverd:

- Vertegenwoordigers van scholen, bedrijfsleven, gemeente Westland, provincie en andere belangstellenden hebben op 25 november 2015 bij FloraHolland in Honselersdijk de officiële start van de bouw van de Greenport Horti Campus feestelijk ingeluid. De eerste studenten kunnen in september 2017 beginnen.
- Hogeschool Inholland wil een lectoraat Groene Biotechnologie aanbieden en heeft daarvoor een aanvraag ingediend bij het Ministerie van Onderwijs.
- Bio Base Westland is een netwerkorganisatie waarin bedrijven, kennis- en ketenpartijen, overheden en maatschappelijke organisaties samenwerken om biobased business in de glastuinbouw in de Greenport Westland en Oostland te ontwikkelen. Bio Base Westland ondersteunt tuinbouwondernemers en ketenpartners die met biomassa aan de slag willen en ondersteunt de zoektocht naar nieuwe glastuinbouwteelten voor de productie van hoogwaardige plantenstoffen, voor bijvoorbeeld de farmacie.
- Greenhouse is gerealiseerd. Het is tevens de thuisbasis geworden voor de Greenport Food&Flower Experience Xenter (GFFX) dat werkt aan nieuwe mogelijkheden om de NL-tuinbouw internationaal scherper te positioneren. GFFX is samen met Lentiz, Demokwekerij en de gemeente Westland initiatiefnemer voor een nieuwe Greenport Horti Camus Westland waar onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven samenwerken

aan de verdere innovatie binnen de sector ter versterking van de internationale concurrentiepositie van deze regio.

De activiteiten van het Samenwerkingsverband Onderwijs – Bedrijven in Westland vindt u onder speerpunt 6, actie 1 (pagina 39).

De lokale agenda Oostland heeft het volgende opgeleverd:

- De praktijkbedrijven energie/aardwarmte en voedingsmiddelentechnologie van de gebroeders Duijvestijn zijn in ontwikkeling.
- De activiteiten van het Samenwerkingsverband Onderwijs – Bedrijven in Oostland (Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland) vindt u onder speerpunt 6, actie 1 (pagina 41)

Lokale agenda Barendrecht heeft het volgende opgeleverd:

Er is een samenwerkingsverband onderwijs – Bedrijven opgericht in Barendrecht. Het gaat onder meer om stage- en leerplekken, het aansluiten van de opleidingen op de beroepspraktijk, maar ook om het betrekken van het bedrijfsleven bij het Lokaal Opleidingscentrum en de vorming van een beroepscampus aan de Dierensteinweg.

► ACTIE 2

Aanpak mbo-hbo door nauwe samenwerking van Inholland, Lentiz en Edudelta met landelijke instanties

Met name bij het mbo van Lentiz en Edudelta en de samenwerking met het Centrum voor Innovatief Vakmanschap Tuinbouw & Uitgangsmaterialen (CIV T&U) zijn grote stappen gezet om het initieel onderwijs te verbeteren. Dankzij de nauwe samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs is nieuwe content ontstaan. Ook zijn er verbeterde relaties met verschillende Centra of Expertise en kennisinstellingen zoals Inholland, Hogeschool Rotterdam, De Haagse Hogeschool, TNO, WUR en TU Delft. De twee laatst genoemde zijn inmiddels lid van de Greenport Horti Campus-Opdrachtgeversgroep. Volgend jaar begint het Associate Degree -traject zowel Nederlands- als Engelstalig, verzorgd door Lentiz en Inholland. De relaties met kennisinstellingen is verder verbeterd. Zo nemen WUR Glastuinbouw, TNO en TU Delft deel aan het project voor Innovatie en Demonstratie Centra.

► **ACTIE 3**

Opzetten stageloket voor bedrijven en mbo-hbo-instellingen

De Greenport Horti Campus beschikt over een stageloket en onderhoudt daarvoor relaties met de Hogeschool Rotterdam en De Haagse Hogeschool. Bij het stageloket kunnen bedrijven ideeën voor stages en afstudeeropdrachten indienen. De stageverzoeken gaan over een veelheid aan onderwerpen zoals teelt, handel, communicatie, merkstrategie, social media, logistiek, ICT, finance, HRM.

► **ACTIE 4**

Verbetering imago Greenport bij jongeren van 4-18 jaar

Het informatie- en educatiecentrum Tomatoworld maakt de kracht van de Nederlandse glastuinbouw zichtbaar. In dit centrum naast de demonstratiekas waar tachtig verschillende tomatenrassen groeien, worden bezoekers, studenten en scholieren meegenomen in de dynamische en innovatieve wereld van de glastuinbouw. In 2015 namen studenten technische bedrijfskunde van De Haagse Hogeschool in het centrum deel aan een symposium over trends in de glastuinbouw .

Bij **Collegetour** gaan docenten op bezoek bij Westlandse bedrijven. In het schooljaar 2014-2015 bezochten docenten KP Holland, Greenpack (in combinatie met Tomatenkwekerij Lans en telerscoöperatie Harvest House), KUBO en Van der Knaap Groep. In het schooljaar 2015-2016 staan weer vier bedrijfsbezoeken gepland. Op 1 oktober bezochten docenten van Westlandse scholen de Van der Ende Groep, waar technisch directeur Van der Kooij vertelde over de nut en noodzaak van de toepasbare technische installaties. Op 26 november bezochten ruim dertig docenten potplantenkwekerij Levoplant in Honselersdijk.

Speerpunt 8

Leren en werken in de ICT aantrekkelijker maken

De Uitdaging

De technologische ontwikkelingen gaan razendsnel. ICT speelt een fundamentele rol in vrijwel alle sectoren van de arbeidsmarkt en samenleving. De aanwezigheid en toestroom van ICT talent is van groot belang. In de Haagse regio is met name in de telecom en cyber security sector behoefte aan ICT talent. Bedrijven en instellingen beschikken over voldoende personeelsaanbod in ICT-beroepen. Toch is de uitdaging om aansprekende opleidingen samen met de telecomsector te ontwikkelen en om de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt in de ICT-sector te verbeteren.

► ACTIE 1

Ontwikkelen van aansprekende opleidingen met de telecomsector

&

► ACTIE 2

Verbetering aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt in de ICT-sector

In 2015 ondersteunde de gemeente de ontwikkeling van een online talentgame door het Haagse bedrijf lamProgrez. ICT bedrijven in de regio geven aan welke competenties zij zoeken bij nieuwe werknemers, en deze worden verwerkt in de game, om vervolgens weer te worden gelinkt aan concrete vacatures bij de desbetreffende bedrijven. ROC Mondriaan zet de online talentgame in voor innovatieve begeleiding en ondersteuning bij het geven van de keuzedelen Cyber en Telecom. In het schooljaar 2015-2016 zullen 250 eerstejaars mbo studenten ICT de game spelen.

Telefonie- en netwerkleverancier Zetacom begon op 29 september 2014 met de Zetacom Academy. In dit traject kregen de vijf beste mbo-studenten van de opleiding

Netwerk Beheer en Systeembeheer van het ID College in Zoetermeer een interne opleiding om zo goed mogelijk te worden voorbereid op de praktijk. De eerste lichte studenten heeft inmiddels een baan bij ICT-bedrijven, waarvan twee bij Zetacom. Het programma is in het schooljaar 2015-2016 uitgebreid naar 29 studenten en opgenomen in het curriculum van de ICT-opleiding van het ID College.

9. Communicatie

De Uitdaging

Communicatie wordt ingezet om de samenwerking rond de Actieagenda te optimaliseren. Door informatie en ontmoeting willen we de uitwisseling van kennis en dialoog stimuleren. Wij streven naar een succesvolle community waar alle deelnemers online kunnen samenwerken aan een betere aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt in de regio Haaglanden. Het is een uitdaging om het platform actief te gebruiken.

▶ ACTIE 1

De online community www.geslaagdinhenvak.nl actief inzetten

Het doel om 300 leden aan de community te binden is gehaald. De online community www.geslaagdinhenvak.nl heeft inmiddels zelfs 343 leden. Zij kunnen relevante nieuwsitems en activiteiten toevoegen en deze voor de hele groep zichtbaar maken. Op de site verschijnt driewekelijks een nieuwsflits met twee à drie artikelen met een goede spreiding over de speerpunten.

▶ ACTIE 2

Kenniscafés organiseren

In 2014 zijn er drie Kenniscafés georganiseerd. Zo was er de Greentec-bijeenkomst 'Groen en Techniek', 'De Matches van de toekomst, verder kijken dan je baan lang is' en 'Naar een lerende economie' van professor Peter van Lieshout, hoofdauteur van het gelijknamige rapport van de Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid. Vooral dat laatste kenniscafé trok met zestig deelnemers veel belangstelling. In 2015 bezochten zestig deelnemers het Kenniscafé 'Participantenraad High Tech Centre Delft' en trok het Kenniscafé 'High Tech Centre Delft' zo'n vijftig belangstellenden.

Verder hebben de partners van Geslaagd in het vak ook meerdere activiteiten en bijeenkomsten georganiseerd, zoals het 'Citylabfestival' in november 2015.

▶ ACTIE 3

Werkconferentie *Geslaagd in het vak in 2015*

Wat is er nodig om jongeren passende loopbaankeuzes te laten maken voor een succesvolle entree op de toekomstige arbeidsmarkt? Die vraag stond op 8 december 2015 centraal op de werkconferentie Jongeren Nu, Arbeidsmarkt Morgen, een initiatief van Geslaagd in het vak en de kerngroep voortijdig schoolverlaten VSV-Nee.

225 deelnemers richtten zich op loopbaanoriëntatie (speerpunt 6). Zo sneed Prof. dr. Marinka Kuijpers in haar inleiding met de titel 'Op weg naar de arbeidsmarkt van 2032' het belang aan van loopbaanleren, waardoor jongeren de juiste studie-, stage- en beroepskeuze maken. De werkconferentie bestond uit een plenaire sessie met deelnemers van werkgevers en het ministerie van OCW, en informatiemarkt waar tal van organisaties zich presenteerden, twaalf verschillende werkateliers en een interactieve sessie met mbo- en hbo-studenten in een jongerenstadslab.

10. Monitoring

De Uitdaging

Om de effecten van de Actieagenda Geslaagd in het vak te kunnen volgen, hebben de onderzoeksafdelingen van de gemeente Den Haag een monitor ontwikkeld.

► **ACTIE 1**

Uitvoeren monitor *Geslaagd in het vak 2.0*

Om de effecten van de Actieagenda Geslaagd in het vak te kunnen volgen is door de onderzoeksafdelingen van de gemeente Den Haag een monitor ontwikkeld. De eerste meting is in het najaar van 2013 gepubliceerd. Daarin is de situatie van 2012 en voorgaande jaren beschreven. Het onderzoek is vervolgens herhaald en verruimd omdat *Geslaagd in het Vak 2.0* een groter gebied aangaat: van Den Haag naar de regio Haaglanden. Ook zijn er nieuwe speerpunten bijgekomen en worden binnen bestaande speerpunten andere accenten gelegd. De monitor *Geslaagd in het vak 2.0* Aansluiting onderwijs arbeidsmarkt is in oktober 2015 opgesteld en via www.geslaagdinhetaf.nl in te zien.

► **ACTIE 2**

Monitoring arbeidsmarkt in 2040

Het is nodig om de behoefte aan personeel en hun competenties richting 2040 in kaart te brengen. Daarbij is het nuttig om een methodische aanpak in te zetten. Future Search is zo'n methodiek waarmee De Haagse Hogeschool, Lectoraat Kennistransfer in productinnovatie en procesinnovatie, ervaring heeft opgedaan. Op de regionale werkconferentie over de toekomst van de tuinbouw op 14 januari 2014 is door veertig ondernemers aangegeven dat zij belangstelling hebben om met zo'n methodiek de verkenning te doen. De ervaringen die opgedaan worden kunnen ook benut worden in andere sectoren. Helaas heeft de werkconferentie geen vervolg gekregen.

WWW.GESLAAGDINHETVAK.NL